

# YTTRANDEN

TILL

## STOCKHOLMS STADSFULLMÄKTIGES PROTOKOLL.

Häft. 9.

1906.

Måndagen den 18 juni.

§ 7.

Herr Medin: Herr ordförande, mina herrar! Då jag icke kan godkänna det slut, hvartill beredningsutskottet kommit, och icke heller instämma i den hemställda utskottet gjort, utan anser mig böra ansluta mig till herr Norströms reservation, anser jag mig också böra motivera denna min mening med några ord. Det är visserligen sant, att i herr Norströms reservation förekomma de hufvudsakliga skälen, hvarför herr Romares motion icke bör till någon stadsfullmäktiges åtgärd föranleda. Det har emellertid i hög grad smärtat oss läkare och helt säkert hvar och en, som hyser nitälskan för läkarnes praktiska utbildning, att en sådan motion som herr Romares nu sett dagen i stadsfullmäktige. Ty det lider intet tvifvel, att om stadsfullmäktige skulle bifalla vare sig herr Romares motion eller beredningsutskottets förslag, helt visst skulle tillfogas den praktiska medicinska undervisningen en ganska hård stöt, och jag hoppas innerligt, att stadsfullmäktige icke vilja vara med därom.

Ser jag närmare på herr Romares motion, finner jag, såsom väl herrarna också för öfrigt funnit, att han är mycket sparsam på skäl, hvarför han egentligen kommit fram med motionen. Genom hans motion skymta visserligen välvilliga känslor för kvinnornas blygsamhet, som skulle diktera en anordning sådan som den af honom föreslagna, men för öfrigt finner man åtskilligt, som gifver anledning till kritik. Herr Romare säger t. ex., att »under hela tiden från 1879 — således under 27 år — rådt och råder fortfarande det missförhållande, att i Stockholm intet tillfälle gifves för obemedlade eller mindre bemedlade kvinnor, lidande af sådana sjukdomar, som på Sabbatsbergs gynekologiska afdelning behandlas.

Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.



Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.  
(Forts.)

att erhålla vård å sjukhus af specialist utan att underkasta sig de konsekvenser, som sjukhusets egenskap af klinisk undervisningsanstalt medför, konsekvenser, hvilkas innebörd här hvarken bör eller behöfver närmare belysas.» Det förhåller sig dock så, att på Sabbatsbergs sjukhus under den långa följd af år, doktor Svensson där var öfverkirurg, mottogs en mängd gynekologiska fall och utfördes operationer å sådana på den kirurgiska afdelningen, hvarest det således existerat rikt tillfälle för kvinnor att få vård utan att gå in på den kliniska afdelningen; men jag vill tillägga, hvad jag hört af en professor, som under 19 år tidvis tjänstgjort såsom öfverläkare på den gynekologiska afdelningen, att det icke så sällan hände, att kvinnor, som vårdades på den kirurgiska afdelningen, gingo öfver till den kliniska, där de trodde sig få en bättre vård af verkligt utbildade specialister.

Motionären säger vidare, att konsekvenserna af sjukhusets egenskap af klinisk undervisningsanstalt »hvarken böra eller behöfva närmare belysas». Jag tror, att det icke är ur vägen att belysa dessa konsekvenser, och jag ber att i någon mån få göra detta. Jag vill då till en början taga herrarna ur den villfarelsen, som man ofta hör uttalas, att det endast är de stackars fattiga kvinnorna, som underkasta sig kliniska demonstrationer för att komma in på kliniska sjukhus och där få vård. Detta är icke riktigt. På Sabbatsbergs gynekologiska klinik lärer ofta nog ligga kvinnor ur de bildade samhällsklasserna, från samhällsklasser som stå ganska högt på samhällsskalan utan att vara förmögna, och dessa kvinnor underkasta sig med största jämnmod kliniska demonstrationer och klinisk behandling likaväl som kvinnor, som komma från ordentliga arbetarhem. Det har af klinikens läkare sagts mig, att det under årens lopp nog händt någon gång, att en eller annan kvinna icke velat underkasta sig att gå in i operationssalen och visa sig för kandidaterna, men han tillade, att detta i allmänhet varit kvinnor ur samhällslager, som alls icke höra till något af de ofvan afsedda, kvinnor af halfvärld, som icke af någon högre grad af blygsamhet vägrat att underkasta sig ordningen på kliniken utan mera på grund af själfsväld; det har händt, att sådana kvinnor blifvit tillrätta att söka vård på annat ställe, som bättre passade dem än den gynekologiska afdelningen på Sabbatsbergs sjukhus.

Läser jag vidare herr Romares motion, kan jag icke låta bli att göra en annan anmärkning. Han säger, »att en sådan åtgärd — nämligen uppsägningen af kontraktet angående den gynekologiska



kliniken å Sabbatsberg — kan vidtagas utan att framkalla några befogade klagomål från den medicinska högskolans målsmän, hvilka ju af kommunen fått röna tillmötesgående vida utöfver hvad de haft rätt att vänta, men jag har ändock — fortsätter han — och ehuru jag anser det berörda missförhållandet böra snarast afhjälpas, tvekat att motionera om kontraktets uppsägning, då jag erfarit, att den gynekologiska kliniken vid Sabbatsberg fortfarande anses vara af stort värde för den kliniska undervisningen». Ja, mina herrar, icke är det den medicinska högskolans målsmän, som personligen trängta efter några fördelar, utan hvad de önska är, att det för den medicinska undervisningen skall möjliggöras att utbilda praktiskt dugliga läkare, och därför lägga vikt uppå, att den gynekologiska kliniken på Sabbatsberg fortsättes.

Motionären säger vidare: »Emellertid synes nu tillfälle yppa sig att tillmötesgå såväl målsmännen för nämnda undervisning som de fattiga sjuka.» Ja, om man skall gå till mötes, bör det väl finnas några kraf att tillmötesgå. Hvad den medicinska undervisningens målsmän beträffar, så ha de icke några andra kraf, än att de förhållanden, som nu råda på Sabbatsbergs sjukhus, måtte få fortfara. Kan det bli en ännu större afdelning, så blir detta, såsom den nuvarande öfverläkaren visat, till fördel äfven för de sjuka kvinnorna, ty ibland dem finnas stundom sådana, som icke böra underkastas klinisk demonstration och klinisk behandling. Icke kunna väl herrarna inbilla sig, att det finnes läkare och ännu mindre kliniska lärare, som äro så inhumana, att de icke förstå, när en kvinna icke bör underkastas klinisk demonstration. Man måste dock undvika, att det ser ut, som om det skedde på hennes egen begäran, ty detta går icke an för de öfriga patienternas skull. Det har sagts mig af professor Westermarck, att denna sak lättare låter sig ordna, då antalet patienter är större än det nuvarande.

Hvad de fattiga sjukas kraf på förbättrad ställning beträffar, så har jag sökt att få reda på, om det någonsin varit misshälligheter eller funnits några missnöjda patienter på kliniken under de 27 år, som nu gått, men jag har icke kunnat finna, att något sådant existerat. Jag har visserligen hört obestämda och obekräftade rykten, men jag har icke fått reda på, huru de uppkommit eller hvarifrån de förskrifva sig. Frågan kom på tal vid diskussionsmötet för några dagar sedan. Jag var hindrad att vara närvarande, men jag har hört, att af en ledamot af stadsfullmäktige framfördes en berättelse, hurusom en mängd kvinnor för honom

Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.  
(Forts.)



Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.  
(Forts.)

hade beklagat sig öfver den behandling, som de rönt på den gynekologiska kliniken på Sabbatsberg. Jag är mycket tacksam för att denna berättelse kommit, ty förhållandet befinnes vara det, att det varit kvinnor, som gått på polikliniken vid Sabbatsberg för att få behandling en eller annan gång i veckan, som framställt dessa klagomål. Men polikliniken är alls icke detsamma som sjukhusets kliniska afdelning. Med de kvinnor, som besöka polikliniken, har jag det största medlidande. Det är mycket illa ställdt på polikliniken. Men detta beror icke på läkarna och icke på någon klinisk demonstration utan på de usla lokaler, som stått till buds för polikliniken. Dessa förhållanden, som uteslutande röra polikliniken, sammanhånga med den oerhörda långsamhet, hvarmed utvidgningen af Sabbatsbergs sjukhus försiggår. Dessa klagomål på polikliniken, som framställt, hafva således icke det ringaste att göra med den fråga, som nu föreligger. Här är endast fråga om kvinnor, som tagas in på kliniken för att vårdas och behandlas inom sjukhuset.

Utskottet har föreslagit, att stadsfullmäktige med anledning af herr Romares motion n:r 22 för 1905 må hos hälsovårdsnämnden göra framställning därom, att lämpliga åtgärder vidtagas till betryggande af, att patienter, som intagas å den gynekologiska afdelningen vid Sabbatsbergs sjukhus, icke mot deras vilja göras till föremål för klinisk demonstration. Herr Romare har, såsom af handlingarna framgår, föreslagit, att det skulle inrättas två särskilda gynekologiska afdelningar, en klinisk och en icke klinisk. Detta har beredningsutskottet i likhet med andra vederbörande, som blifvit hörda i frågan, afböjt, och jag hoppas, att ingen yrkar därpå. Hvad beredningsutskottets förslag i öfrigt beträffar, så kan jag icke heller biträda detta. Det är visserligen sant, att det finnes särskilda regler utfärdade för den kliniska afdelningen på sjukhuset S:t Göran. Där stadgas den regel, att »vid undersökning af kvinnor bör den största hänsyn till dessas blygsamhet iakttagas och endast den kvinna af tjänstgörande undersökas, som blifvit honom till patient af läraren tilldelad. Ingen kvinna må för öfrigt mot sin vilja användas för klinisk demonstration». Det är lätt att förstå, att hälsovårdsnämnden utfärdat dessa särskilda ordningsregler, då det gäller kvinnliga patienter på sjukhuset S:t Göran, det är stor skillnad på dessa sjuka och de, som vårdas på den gynekologiska kliniken på Sabbatsberg. För vård af dessa senare behöfvas enligt min



mening icke några andra föreskrifter än sådana, som gälla för sjuka i allmänhet.

Vidare säger beredningsutskottet angående skälen för sin hemställan, att »bland de betingelser, som fästats vid stadsfullmäktiges medgifvande till anordnandet af en klinisk afdelning för kvinnosjukdomar vid Sabbatsbergs sjukhus, förekommer, såsom ofvan erinrats, att hälsovårdsnämnden skulle äga uppställa villkor för att bestämma den kliniske lärarens ställning till sjukhusets administration och betrygga den normala gången i sjukhusets verksamhet. I nu förevarande hänseende hafva emellertid icke några särskilda föreskrifter blifvit af nämnden meddelade». Kontraktet mellan karolinska institutet och Stockholms stads hälsovårdsnämnd angående gynekologisk klinik å Sabbatsbergs sjukhus af den 22 augusti 1879 innehåller dock ganska noggranna föreskrifter rörande öfverläkarens ställning. Där stadgas, att »öfverläkaren vid den gynekologiska afdelningen intager i denna sin egenskap till sjukhusets styrelse och direktör samma ställning som sjukhusets egna öfverläkare, är pliktig efterkomma de anordningar för sjukhusets inre förvaltning, som styrelsen eller direktören på grund af sjukhusets stadgar är befogad att vidtaga, likasom i allmänhet att ställa sig dessa stadgar till efterrättelse». Således, nog föreskrifves, hvilken ställning öfverläkaren såsom sådan intager till sjukhusets styrelse och direktör, och hvad de tjänstgörande kandidaterna beträffar, så stadgas, »att de på gynekologiska afdelningen tjänstgörande medicine studerande äro pliktiga att följa de ordningsregler för kliniken, som af öfverläkaren uppsättas och af sjukhusets styrelse stadfästas.» Det finnes således redan nu ganska noggranna föreskrifter angående ordningsreglerna för den gynekologiska kliniken. Om de äro stadfästade af sjukhusstyrelsen känner jag icke, men äfven om så icke skulle vara fallet, så är dock visst, att oordning eller anledning till missnöje aldrig förekommit. Denna sjukhusafdelning är den lugnaste och fridfullaste, och så har den varit och framgångsrikt verkat under 27 år, allt utan minsta anledning till klagomål; jag tycker, att det då skulle vara egendomligt att nu komma och säga: vi få lof att hitta på några nya föreskrifter för denna afdelning. Det finns ett gammalt engelskt ordspråk, som lyder: »Let well be alone» d. v. s. »Det, som är bra, skola vi låta vara i fred.» Detta gäller äfven

Kliniken för kvinnosjukdomar vid Sabbatsbergs sjukhus.  
(Forts.)



Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.  
(Forts.)

den gynekologiska kliniken på Sabbatsberg. Äfven där är det bra, som det är; låt den blott vara i fred.

Jag ber att helt enkelt få hemställa, att herr Romares motion icke måtte till någon stadsfullmäktiges åtgärd föranleda.

Herr vice ordföranden: Herr ordförande! Då man läser hälsovårdsnämndens yttrande i den föreliggande frågan, finner man det uttalandet, att nämnden »är fullt öfvertygad om, att vederbörande läkare skola fortfarande som hittills låta sig angeläget vara att tillse, det ingen patient skall mot sin vilja blifva föremål för klinisk demonstration.» Alldeles samma mening har utskottet velat göra gällande, då utskottet föreslår, att hos hälsovårdsnämnden skall göras framställning, att lämpliga åtgärder vidtagas i detta syfte. Hvad beredningsutskottet åsyftat, är naturligtvis att slå fast den mening, som hälsovårdsnämnden för sin del har uttalat; däremot har beredningsutskottet visst icke ansett lämpligt, att en uppdelning i två afdelningar af den gynekologiska kliniken vid Sabbatsberg skulle ske. Beredningsutskottet har icke heller tänkt sig, att några åtgärder skulle vidtagas på det sätt, som reservanten herr Norström förutsatt, eller att dessa åtgärder skulle leda därhän, att patienterna komme att tillfrågas, huruvida de ville underkasta sig en sådan demonstration, hvarom här är fråga eller icke. Detta har man icke tänkt sig skulle vara lämpligt och riktigt, och man har icke heller begärt utfärdandet af en sådan instruktion, som är gällande vid sjukhuset S:t Göran, utan man har tänkt sig, att hälsovårdsnämnden nog själf kunde finna åtgärder, som från dess synpunkt kunde vara fullt tillfredsställande, så att den grundsats, som hälsovårdsnämnden själf hyser, måtte blifva tillämpad i alla förekommande fall.

Vid ärendets behandling inom utskottet förekommo olika meningar. Det yrkades verkligen af vissa ledamöter, att man skulle besluta bestämmelser i den riktningen, att patienterna skulle tillfrågas om sin önskan i detta hänseende, men andra ställde sig också på hälsovårdsnämndens mening, att man borde afslå motionen. Utskottet har nu velat gå en medelväg mellan dessa olika synpunkter, och man ansåg, att man borde vända sig till hälsovårdsnämnden med en skrifvelse, i hvilken man ställde sig just på hälsovårdsnämndens ståndpunkt. Jag tror också, att sedan uppmärksamheten nu blifvit fästad på frågan, det icke är riktigt att helt och hållet afslå motionen. Däraf skulle man ju kunna draga den slutsatsen, att man ställde sig alldeles likgiltig till frågan, och att



man i själfva verket icke så mycket ville opponera sig emot, att ett obehörigt tryck skulle kunna — nu eller i framtiden — utöfvas mot vissa patienter. Det är visserligen enligt min mening icke af större vikt, att denna skrifvelse till hälsovårdsnämnden kommer till stånd, men jag anser i alla händelser, att man har goda skäl att nu bifalla utskottets hemställan, och jag är fullt öfvertygad därom, att häraf icke på något sätt kan uppkomma skada eller olägenhet för sjukhuset eller någon annan.

På grund af hvad jag sålunda anfört, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Enell: Herr ordförande! Jag är i denna fråga af en annan mening än hälsovårdsnämnden, hvarför jag vid dess sammanträde tillkännagaf, att jag ville ha fria händer att möjligen yttra mig annorlunda än nämnden gjort. Jag hyser nämligen så stor känsla för humaniteten, att jag icke kan undgå att anse, att humaniteten här bör tillerkännas främsta rummet, äfven om det skulle ske i någon ringa mån på vetenskapens bekostnad. Att tvång nu verkligen utöfvas, förnekas icke uti öfverläkarens uttalande. Något, vid hvilket ingen tyckes fästa sig, är, att öfverläkaren själf uttalat, att om han får en större afdelning, tvånget kan inskränkas till ett minimum, ja måhända alldeles borttagas. Ju större afdelning han får, desto lättare har han således att iakttaga humanitetens fordringar. Jag kan icke inse, att det af utskottet nu föreslagna tillägget skulle komma att skada vetenskapen så mycket, som man skulle vara frestad att antaga, om man finge döma, efter hvad hälsovårdsnämndens ordförande nyss yttrade och äfven af herr Norström i hans reservation framhållits. Saken har ju låtit sig genomföras vid sjukhuset S:t Göran; där har hälsovårdsnämnden gifvit föreskrifter om, att kvinnliga patienter icke mot sin vilja behöfva underkasta sig demonstration. Det är minst sagt egendomligt, att blygsamheten hos patienterna på S:t Göran skall respekteras mera än deras, om hvilka här är fråga. Mig åtminstone förefaller detta mycket egendomligt, och när man nu ser, hvad öfverläkaren på den gynekologiska afdelningen säger, förefaller det, som om dessa åtgärder alldeles icke kunna vara till skada för vetenskapen, om nämligen denna afdelning blir så stor, som den är afsedd att blifva. Jag kan därför för min del endast yrka bifall till utskottets hemställan, och det finnes enligt min mening intet skäl, som talar emot densamma.

Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.  
(Forts.)



Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.  
(Forts.)

Herr Kinander: Herr ordförande, mina herrar! Då jag är ledamot af Sabbatsbergs sjukhus direktion, som afstyrkt herr Romares motion, ber jag att få säga några ord i frågan.

Det är alldeles gifvet, att när en motion af nu ifrågavarande art kommit upp i rent humanitärt syfte med ändamål att bespara lidande kvinnor ökadt lidande, måste det för hvar och en, som har att deltaga i ärendets behandling, vara ett nöje och en tillfredsställelse att kunna medverka till vinnandet af syftet med motionen. Detta var också den känsla, som först besjälade mig och andra ledamöter af direktionen. När ärendet behandlades af sjukhusstyrelsen, förelågo yttranden, afgifna af klinikens föreståndare och sjukhusets direktör, hvilka yttranden finnas i de tryckta handlingarna och gingo i afstyrkande riktning. Då blef det för oss öfriga ledamöter af direktionen nödvändigt att noggrant sätta oss in i frågan, och då fingo vi först och främst klart för oss, hvilket äfven vitsordas af samtliga vederbörande, som i öfrigt yttrat sig i frågan, att det icke låter sig göra att, såsom herr Romare föreslagit, å ett och samma sjukhus inrätta en klinisk och en icke klinisk afdelning. Då uppstod den frågan, huruvida man ville behjerta de önsknningar och behof, som framfördes af den medicinska undervisningens målsmän, eller huruvida man ville ställa sig afvisande mot dessa. Såsom saken förelåg för oss, tedde den sig så, att det för en fortsatt gynekologisk undervisning vore af synnerligen stor betydelse, ja rent af nödvändigt, att tillse, att den nuvarande kliniken för denna undervisning icke förminskades. Då så var förhållandet, och det icke var möjligt att uppdelning af afdelningen, ansågo vi ledamöter af sjukhusstyrelsen, att vi icke kunde taga på vårt ansvar att tillstyrka motionen. Detta är ju ett fall af hvad en numera bortgången tänkare så varmt framhållit, då han talat om kulturens offerväsen. Jag har fattat denna fråga så, att man måste foga sig i, att det uppstår ett något ökadt lidande för ett fåtal för att möjliggöra ökad välsignelse för alla dem, som få gagn af den medicinska vetenskapens utveckling och förkofran. Det var på dessa grunder jag var med om att afstyrka motionen. Om det för mig vore klart, att beredningsutskottets medlingsförslag, som här föreligger, icke skulle vara till hinder för den medicinska undervisningen, skulle jag med glädje gått med på detta förslag, men då nu professor Medin yttrat sig äfven emot utskottets förslag och framhållit, att detta skulle leda till stor skada för den kliniska undervisningen, så kan jag för min del icke heller biträda detta



utan måste ansluta mig till reservanten och yrka bifall till hans förslag.

Herr Buhre: Herr ordförande, mina herrar! Naturligtvis är det omöjligt att i en fråga som denna, där känslöstämningarna måste, helt berättigadt för öfrigt, spela en stor roll, med fakta öfvertyga dem, som hafva en annan mening. Jag tror emellertid, att jag icke går för långt, om jag påstår, att ett beslut, sådant som här afses, skulle innebära ett bakslag för Stockholms sjukvård. Öfverallt eller åtminstone på de allra flesta ställen i Europa för öfrigt ställa kommunerna välvilligt sina sjukafdelningar till undervisningens tjänst, och i vårt land har på allt flera platser en stämning börjat göra sig gällande för att upplåta åt undervisningen äfven länslasarett och andra sjukvårdsinrättningar. Det vore då beklagligt, om Stockholms stadsfullmäktige skulle, sedan undervisningen vid denna klinik pågått i flera år, säga: nu skall det bli stopp.

Det är dessutom intet tvifvel om, att icke bedrivande af klinisk undervisning på en sjukafdelning är i stordt sedt till mycken fromma för sjukvården. Sjukhuset kommer därigenom på ett helt annat plan, och sjukvården kommer under den skarpa kontroll, som icke minst utöfvas af klinikundervisning.

Man har velat jämföra förhållandena på den gynekologiska afdelningen vid Sabbatsberg med dem vid S:t Göran och erinrat om, att det vid S:t Göran finnes en bestämmelse om, att patienterna äga vägra att låta sig begagnas som undervisningsmaterial. Ja, jag har verkligen icke haft mig den bestämmelsen bekant förut, och det torde vara ytterst få, som det ha; troligen ha patienterna det icke heller. Om stadsfullmäktige nu biträda beredningsutskottets förslag, blir följden antingen den, att förbudet såsom vid S:t Göran blir en föreskrift blott på papperet, utan att någon får kännedom därom, och hvad spelar den då för roll? Eller också skall den anslås öfverallt i sjukhuset, i alla sjuksalarna, och då kommer den naturligtvis att gifva anledning till en massa onödiga slitningar. Jag tror, att det i så fall vore nästan bättre att gå med på herr Romares förslag att uppdelade den gynekologiska afdelningen på två sektioner, en klinisk och en icke klinisk, än att kasta ut detta frö till split och misstämning mellan läkare och patienter, som utskottets förslag innebär. Ty huru stadsfullmäktige här än besluta, och hvilka bestämmelser som än

Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.  
(Forts.)



Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.  
(Forts.)

fattas för reglerandet af förhållandet mellan den kliniske läraren och hans lefvande material, så kommer likvisst till syvende och sist allt att hänga på vederbörande lärares hänsynsfullhet, takt och omdöme. Där de egenskaperna fattas, kan ingenting annat ersätta dem, och hittills har det icke påståtts, att den nödiga hänsynsfullheten fattats någon af lärarna vid den gynekologiska kliniken på Sabbatsbergs sjukhus.

Jag ber att få yrka bifall till herr Norströms reservation.

Herr Sondén: Eftersom jag i många år förestått en obstetrisk klinik, ber jag att få draga mitt lilla strå till stacken och yttra några ord.

Min fulla öfvertygelse är, att, om det på en klinik icke får göras demonstrationer, det blir omöjligt att bereda lärjungarna tillfälle att erhålla någon kunskap, åtminstone någon som har det minsta värde för praktiken. Då komma vi åter till förhållandena under medeltiden, då ingen hade ens en tanke på att i lefvande lifvet studera människan och människokroppens byggnad och förrättningar men väl i de gamles skrifter och i osäkra traditioner sökte ledning för sitt handlande. Vi måste lägga fram för våra lärjungars ögon, hvad de hafva att se och lära.

Naturligtvis måste vi härvid tillse, att det lefvande undervisningsmaterialet — patienterna — icke på något sätt, vare sig psykiskt eller fysiskt, blir utsatt för obehag, och sådant behöfver helt visst icke komma ifråga annat än så till vida, som det ligger i själfva sjukbehandlingen, denna må vara klinisk eller icke. Under de många år, som jag förestått min klinik, har jag icke heller en enda gång häröfver från någon kvinnas sida hört klagomål.

Någon enda gång har klagomål försports öfver att någon lärjunge visat sig klumpig eller ogrannlaga — och jag har dock kvinnliga lärjungar! — men detta har icke gällt demonstrationerna eller öfverhufvud haft att göra med undervisningen alls. Sådant kan förekomma öfverallt, äfven på sjukhus där ingen klinisk undervisning finnes, men där klinik finnes, bör ju läraren se till och, så långt som görligt är, skydda sina patienter äfven mot sådant.

Vid den kliniska undervisningen och därmed följande demonstrationer har allmänheten (i det föreliggande fallet kvinnorna) det säkraste skyddet mot ogrannlagenhet och råhet däri, att allt sker under läkarens ledning och ögon.

Skulle det bedröfliga inträffa, att en klinikchef funnits inhuman



mot patienter, då bör en sådan *aflägsnas*; redan om inhumanitet *misstänkes* hos läkaren, bör man åstadkomma ett effektivt skydd däremot; må man t. ex. tillsätta en med tillräcklig makt utrustad sjukhusinspektör, som har att öfvervaka klinikernas skötsel och vederbörande sjukvårdspersonals förhållande därvid.

Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.  
(Forts.)

För min del kan jag icke finna annat, än att de, som tala mot den kliniska undervisningen, motarbete det för hela allmänheten gagneliga sträfvandet att vinna allt mera dugliga läkare och skickliga vårdare; det är att medvetet eller omedvetet arbeta för en tillbakagång i våra läkares förmåga att till full båtnad för allmänheten sköta sitt yrke.

Herr Enell förmenade, om jag rätt fattade hans yttrande, att vid den kliniska undervisningen något slags *tvång* öfvades mot patienterna. Detta förstår jag icke, och jag är förvissad om, att något tvång lika litet förekommer å sjukhuset vid Sabbatsberg som å den klinik, där jag är anställd. Om ett operativt ingrepp måste göras, så är man *tvungen*, vare sig det skall kliniskt demonstreras eller ej, att placera patienten på operationsbordet, och att för kloroformering, desinfektion m. m. hafva tillräcklig assistens, denna må nu lämnas af amanuenser och kandidater eller af barnmorskeelever eller andra biträden. Men kan väl detta kallas ett tvång? Nej! åtminstone icke ett annat än det, som själfva behandlingen föranleder.

Skulle tilläfventyrs någon patient uttala en önskan, att endast så få biträden som möjligt skola vara vid operationen närvarande, eller att särskildt en eller annan af personliga skäl icke skall tillåtas närvara, så är jag öfvertygad om, att sådana önskningar tillmötesgås, så långt möjligt är.

Faran af ett bifall till herr Romares motion eller beredningsutskottets förslag finner jag ligga däri, att härigenom lätt kan komma att uppblåsas en osund opinion, som icke kan leda till godt utan till ondt. Mot en sådan osund opinion är det godt att ha stöd i ett klart besked från stadsfullmäktige. Frukthan för uppkomsten af en dylik opinion och kännedomen om, huru lätt en sådan stundom väckes till lif, har bestämt mig att för min del yrka bifall till herr Norströms reservation.

Herr Johan Östberg: Då jag deltagit i beredningsutskottets beslut, anser jag mig böra yttra några ord. Jag vill icke här undersöka, huruvida något verkligt stort behof förelegat för den



Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.  
(Forts.)

väckta motionen eller icke. Jag tror också, att vi alla äro ense om att gifva den medicinska undervisningen, hvad densamma tillkommer; ingen vill underkänna dess vikt eller kasta någon obehörig skugga på den, som förestått nu ifrågavarande klinik. Men det är ju så, att ibland kunna i vetenskapens och undervisningens namn förekomma vissa missbruk, och »kulturens offerväsen» får icke göras onödigt tungt.

Då nu hälsovårdsnämnden, såsom herr vice ordföranden påpekat, uttryckligen sagt, att nämnden vore öfvertygad om, att vederbörande läkare skulle fortfarande såsom hittills låta sig angeläget vara att tillse, det ingen patient skulle *mot sin vilja* blifva föremål för klinisk demonstration, så har hälsovårdsnämnden ju därmed konstaterat, att ingen *mot sin vilja* underkastats sådan demonstration. Det är blott detta, som beredningsutskottet upptagit och sagt, att det förhållandet bör fortfara och ordnas.

Skulle nu stadsfullmäktige afslå, hvad beredningsutskottet här hemställt, skulle man därmed gifva på hand, att patienterna få äfven *mot sin vilja* underkastas demonstration. Man skulle således göra förhållandena sämre, än hvad hälsovårdsnämnden sagt nu vara fallet.

Med hänsyn till hvad hälsovårdsnämnden i detta hänseende yttrat och vid jämförelse med de liknande bestämmelser, som äro gällande vid ett annat jämförligt sjukhus, S:t Görans, har beredningsutskottet gjort sin hemställan. Jag tror, att det vore mycket underligt, om efter detta hälsovårdsnämndens yttrande och beredningsutskottets förslag stadsfullmäktige skulle afslå förslaget. Jag medgifver, att hela saken ytterst beror på de läkare, som sköta kliniken, och jag är öfvertygad om, att några missförhållanden därutinnan skola så mycket mindre behöfva förekomma, om stadsfullmäktige biträda beredningsutskottets hemställan, till hvilken jag därför yrkar bifall.

Herr Sundell: Jag har någon erfarenhet i hithörande fråga på grund däraf, att jag varit amanuens på afdelningen för kvinnosjukdomar å Sabbatsbergs sjukhus, och jag vill säga, att jag för min del icke känner något enda fall, då en kvinna *mot sin vilja* blifvit underkastad klinisk demonstration. Detta vitsordas ju äfven i beredningsutskottets utlåtande, och motionären har icke heller kunnat fraradraga något exempel på motsatsen. Därför synes det mig, som om ordningsregler i detta fall vore skäligen öfverflödiga.



Jag tror liksom professor Westermarck, att de flesta kvinnor ha en sund instinkt af, att en klinisk demonstration icke är något att blygas öfver, men liksom professor Sondén tror jag också, att om en ordningsregel som den här föreslagna utfärdas, kan det uppstå en osund stämning mot dylika demonstrationer.

Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.  
(Forts.)

En dylik ordningsregel skulle omöjliggöra den kliniska undervisningen, hvilken är af den största vikt för våra läkares utbildning. Jag kan icke förstå, hvarför man skulle lägga ytterligare hinder i vägen för undervisningen, som redan nu sker under svåra förhållanden därigenom, att patienternas antal är så ringa.

Jag ber att med instämmande i herr Norströms yrkande få hemställa om afslag å såväl motionen som beredningsutskottets hemställan.

Herr Enell: Saken synes mig icke litet märkvärdig. Å ena sidan höra vi här uttalas, att tvång icke utöfvas, å andra sidan har man från det mest kompetenta håll en skrifvelse, som icke förnekar detta, men som säger, att förhållandena blifva bättre, om afdelningen blir större. Detta synes mig vara något mystiskt. Och för min del kan jag icke förstå, hvarför man, då sådana bestämmelser finnas vid S:t Göran, skall vara så rädd för att införa liknande bestämmelser äfven här. Ingen har hört talas om, att den kliniska undervisningen vid S:t Göran lidit skada däraf, och hvarför skulle då följden i detta fall blifva en annan? Jag kan fortfarande icke se, att den medicinska vetenskapen här skulle förlora något nämnvärdt, men däremot skulle humaniteten vinna högst betydligt genom ett antagande af utskottets förslag.

Jag ber för öfrigt att få instämma med herr Östberg.

Herr Bendixson: Sedan jag begärde ordet, har herr Östberg anfört det väsentligaste af hvad jag ämnat säga, men jag ber dock att få tillägga några ord.

Jag förstår mycket väl den ståndpunkt, som herr Kinander intagit, och hade de medicinska målsmän, som här äro närvarande, sagt, att det verkligen understundom kan förekomma, att personer mot sin vilja underkastas klinisk demonstration, och att de icke se någon möjlighet att undvika detta, om den kliniska undervisningen skall kunna upprätthållas, så skulle äfven jag möjligen ha kommit till samma slut som herr Kinander. Men förhållandet är det motsatta. Beredningsutskottet föreslår stadsfullmäktige att fatta beslut



Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.  
(Forts.)

mot sådana tvångsåtgärder, men den medicinska vetenskapens här närvarande målsmän förklara, att något tvång faktiskt icke förekommer och icke har förekommit, och vilja af detta skäl afstyrka beredningsutskottets förslag. Då så är fallet, kan jag icke se det minsta hinder för att antaga beredningsutskottets förslag, ty förekommer intet tvång, så kan man ju lugnt godkänna detsamma, som ju, om den ofvannämnda framställningen är riktig, blott innebär en hemställan, att de hittills rådande förhållandena i förevarande hänseende måtte få fortfara. Jag anser således, att man bör bifalla beredningsutskottets förslag. Skall någon på sig taga ansvaret för att personer mot sin vilja underkastas en sådan behandling, så bör det vara de här närvarande läkarna men icke stadsfullmäktige. Jag ber att få yrka bifall till beredningsutskottets förslag.

Herr Fries: Herr Johan Östberg har sökt ådagalägga, att beredningsutskottets uppfattning i denna sak öfverensstämmer med hälsovårdsnämndens. Men om så är händelsen, förstår jag icke, hvarför beredningsutskottet framkommer med ett sådant yrkande som det nu framställda. Detta vore ju fullkomligt onödigt, om man redan förut praktiserat, hvad beredningsutskottet nu vill fastslå såsom regula et norma för klinisk behandling af kvinnosjukdomar på Sabbatsberg. Alltså, är herr Östbergs resonemang här riktigt, är beredningsutskottets förslag alldeles onödigt.

Men, mina herrar, jag tror icke, att det här gäller en så ringa sak, som herr Östberg och andra talare velat göra den till. Enligt min tanke innebär beredningsutskottets förslag, hur vänligt det än är menadt, en högst allvarlig prickning åt de herrar universitetslärare, som skött undervisningen vid denna afdelning å Sabbatsberg. Men innan man vidtager en sådan åtgärd, bör man väl dock med bestämda skäl och med anförande af verkliga fakta bestyrka, att några obehagliga öfvergrepp skett. Då så icke är händelsen, utan fast hellre professor Medin tillbakavisat de angrepp, som i sådant hänseende gjorts vid en diskussion, kan jag för min del icke finna, att här föreligga några som helst fakta att bygga på, och vid sådant förhållande tror jag, att, om genom ett stadsfullmäktiges beslut skulle åstadkommas svårigheter för den vetenskapliga utbildningen af våra läkare, vi därigenom skulle onödigtvis ådraga oss ett ganska drygt ansvar.

Hvad som gäller vetenskapens fromma och förkofran inom landet, det få vi icke draga oss för, äfven om det måste ske på



bekostnad af vissa enskilda individers känslor; åtminstone vill jag icke med min röst understödja sådana sträfvanden.

Jag tror för öfrigt, att, om stadsfullmäktige nu bifalla beredningsutskottets förslag, blir så att säga den sista villan värre än den första. Då drages, såsom herr Buhre sagt, striden in inom den gynekologiska institutionen vid Sabbatsberg, och då först få herrar läkare svårt att sköta sig, ty sannolikt komma många patienter att af uppjagade känslor säga nej till all klinisk behandling, så att det blir slut med Sabbatsbergs nuvarande uppgift och gagn för den medicinska vetenskapen.

Jag ber få yrka bifall till herr Norströms reservation.

Herr vice ordföranden: Jag ber att få protestera mot den siste talarens yttrande, att beredningsutskottet genom sin framställning velat pricka de lärare, som förestå den ifrågavarande afdelningen vid Sabbatsbergs sjukhus — detta är ingalunda fallet. En föregående talare yttrade också, att man här skulle ha velat uppträda mot denna klinik. Det är visst icke händelsen. Beredningsutskottet är i lika hög grad som någon annan intresserad af, att kliniken får fortfarande äga bestånd till fromma för vetenskapen och den lidande mänskligheten. Det är icke alls sanning, att man velat opponera sig emot eller skada denna klinik, men man har trott, att man i själfva verket skulle göra nytta genom att fastslå den princip, som hälsovårdsnämnden och vederbörande läkare själfva förfäktat och säga vara tillämpad.

Ett par föregående talare ha sökt lämna svar på den frågan: hvilken skada skulle en sådan framställning som den af beredningsutskottet här påyrkade göra? Och man har då sagt, att därigenom skulle uppblåsas en storm mot kliniken. Jag kan icke förstå detta, men väl förstår jag, att en storm skulle kunna uppblåsas, om man här beslöte sig för rent afslag å motionen. Då kunde det blifva en opinionsstorm från den stora allmänheten, som med eller utan skäl nog har en viss farhåga för dessa kliniska undersökningar.

Jag tror, att man genom ett bifall till hvad beredningsutskottet här föreslagit skall i väsentlig mån lugna dylika farhågor och således snarare verka till nytta än till skada för ett fortsättande af denna kliniks välsignelsebringande verksamhet.

Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.  
(Forts.)



Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.  
(Forts.)

Herr Sondén: Jag ber blott att få fråga, huruvida icke en ganska allvarlig anmärkning mot det närvarande tillståndet vid denna klinik ligger i beredningsutskottets förslag till beslut, då det här heter, att man skulle »hos hälsovårdsnämnden göra framställning därom, att lämpliga åtgärder vidtagas till betryggande af att patienter, som intagas å den gynekologiska afdelningen vid Sabbatsbergs sjukhus, icke mot deras vilja göras till föremål för klinisk demonstration». Det heter »lämpliga åtgärder till betryggande af» etc.; det måste väl då vara något, mot hvilket man skall betrygga patienterna — i annat fall synes mig det hela rent af såsom ett hugg i luften. Men då borde först ha påvisats, att dessa betryggande åtgärder verkligen behövas. Detta har emellertid icke skett, utan tvärtom har man erkänt, att de icke behövas. Att då stadsfullmäktige skulle fatta ett beslut om vidtagandet af sådana åtgärder, det förefaller mig vara väl hårdt handadt mot dem, som förestå denna klinik.

Herr Fries: Jag ber blott att få göra den lilla repliken, att jag icke har sagt, att beredningsutskottet har *afsett att pricka* lärarna vid denna klinik — tvärtom, jag sade uttryckligen, att utskottets afsikt gifvetvis varit den vänligaste, men att dess förslag, om det godtages, kommer att *verka såsom en prickning*, och vid det står jag.

Herr Johan Östberg: Gent emot den talare, som ansåg, att beredningsutskottets förslag om hemställan till hälsovårdsnämnden att se till, »att lämpliga åtgärder vidtagas till betryggande af» patienternas intressen, vore olämpligt, ber jag att få påpeka dels hvad flera gånger förut framhållits, nämligen att hälsovårdsnämnden själf sagt sig hoppas, att vederbörande läkare skola framgent såsom hittills tillse, att ingen mot sin vilja blir föremål för demonstration, dels att vid en jämförlig afdelning å sjukhuset S:t Göran en sådan föreskrift som den af utskottet här föreslagna är utfärdad, utan att man hört några som helst klagomål däröfver. Huruvida den af utskottet förordade åtgärden skulle vidtagas genom utfärdande af ordningsföreskrifter eller i annan form, är något som utskottet icke velat lägga sig i, utan det står hälsovårdsnämnden fritt att i det afseendet bestämma, och i utskottets uttalanden ligger naturligtvis icke någon som helst anmärkning mot hälsovårdsnämnden eller dess underlydande.



Herr Medin: Det har yttrats, att hälsovårdsnämndens mening och beredningsutskottets mycket väl skulle kunna mötas och att här är fråga blott om att införa en ordning, som skulle lämna kvinnorna fritt att välja, huruvida de ville eller icke ville blifva föremål för klinisk demonstration, samt att sålunda beredningsutskottets förslag endast innebär ett fastslående af hvad som redan gäller. Det blir dock en väsentlig skillnad på den frihet, som nu existerar genom läkares och patienters enskilda, vänliga öfverenskommelser, mot om man skulle genom ett stadsfullmäktigebeslut fastslå patienternas rättighet till ett dylikt val. Jag kan nämligen aldrig tänka mig, att meningen skulle vara den, som herr Buhre antydt, att, sedan stadsfullmäktige här fattat beslut om, att hälsovårdsnämnden skall vidtaga vissa åtgärder, nämnden kan vidtaga de åtgärder den behagar och det sålunda blifver en sak mera på papperet än i verkligheten, hvilken icke behöfver ha någon vidare effekt. Om stadsfullmäktige besluta i öfverensstämmelse med beredningsutskottets hemställan, kan jag icke tänka mig annat, än att hälsovårdsnämnden måste fatta det såsom allvarligt menadt och utfärda föreskrifter i öfverensstämmelse med de antydningar, som utskottet lämnat; och detta, det vill jag fortfarande påstå, skulle vara till skada för den gynekologiska undervisningen vid Sabbatsbergs sjukhus. Det är lätt för en lekman att tala om, att patienterna böra ha frihet att välja, huruvida de önska eller icke önska vara med om demonstration, men om patienterna skola bli de bestämmande på en afdelning, huru skall det blifva möjligt att upprätthålla den ordning, den disciplin och den likhet inför ordningsföreskrifterna, som äro nödvändiga på ett stort sjukhus? Men i samma ögonblick, som det blir svårt att upprätthålla ordning och disciplin, är det också slut med trefnaden, och då går det icke heller att lämna de sjuka den noggranna vård, hvaraf de äro i behof.

Här har talats om de farhågor, allmänheten skulle få, om stadsfullmäktige afsloge herr Romares motion. Ja, mina herrar, jag tror, att om allmänheten bara får vara i fred för dylika motioner, så skall den icke hysa den ringaste farhåga för att anlita de kliniska sjukhusen. Det bevisar den dagliga erfarenheten. På Serafimerlasarettet finnes sällan en plats ledig, och hvarför gå patienterna så gärna till Serafimern? Jo, därför att de veta, att de där få den bästa vård och den bästa skötsel af de skickligaste läkare.

Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.  
(Forts.)



Kliniken för  
kvinnosjuk-  
domar vid  
Sabbatsbergs  
sjukhus.  
(Forts.)

Det finnes några ord i slutet af motionärens framställning, som lämna en illustration, hvart det leder, om man skadar den kliniska undervisningen. Motionären säger, att han har velat bereda tillfälle »för de patienter, som sådant önska, att erhålla vård af läkare med speciell utbildning i kvinnosjukdomar utan skyldighet för patienten att låta använda sig för klinisk demonstration». Han vill således ha läkare med speciell utbildning i kvinnosjukdomar, men om nu stadsfullmäktige taga sig för att genom ett bifall till hans motion minska tillfället till utbildning för läkarna i dylika sjukdomar, hvarifrån skall man då få sådana speciellt utbildade läkare. Denna fråga gäller för öfrigt icke blott den gynekologiska kliniken utan våra kliniker i allmänhet, och jag hoppas att stadsfullmäktige måtte behjerta spörsmålet och lämna svar i öfverensstämmelse med herr Norströms reservation.

Här har vidare talats om en prickning. Ja, mina herrar, tänken på dessa professorer, som samvetsgrant ha skött den gynekologiska kliniken i 27 år utan den ringaste anmärkning. Här har hvarken i handlingarna eller under diskussionen fällts ett ord, som kan tolkas som en anmärkning mot deras sätt att sköta kliniken, men så, efter 27 år, skulle stadsfullmäktige fatta det beslutet, att här skall bli annat af, här måste bli nya ordningsföreskrifter i det eller det syftet. Huru skola dessa professorer kunna fatta ett sådant beslut annat än som en prickning? Jag är öfvertygad om, att det icke varit utskottets afsikt att pricka dem, men att de komma att fatta det som en prickning, det är ganska visst, och det skulle också jag i deras ställe göra.

Grefve von Rosen: Med anledning af den förda diskussionen tillåter jag mig att med användande i erforderliga delar af en passus i hälsovårdsnämndens utlåtande i denna fråga framställa ett förslag till beslut, i hvilket, enligt min mening, de olika åsikter, som under öfverläggningen gjort sig gällande, böra kunna mötas. Jag föreslår nämligen, »att stadsfullmäktige under uttalande af sin öfvertygelse, att vederbörande läkare skola fortfarande såsom hittills låta sig angeläget vara att tillse, det ingen patient skall mot sin vilja blifva föremål för klinisk demonstration, finna herr Romares förevarande motion icke böra till någon stadsfullmäktiges åtgärd föranleda».

Genom antagande af ett sådant beslut skulle stadsfullmäktige, förmenar jag, uttala sitt gillande till en viss grad af syftet



Den 18 juni 1906.

411

med herr Romares motion men därjämte undvika den prickning af herrar läkare, som man befarrar kunna ligga i ett antagande af utskottets förslag.

Kliniken för kvinnosjukdomar vid Sabbatsbergs sjukhus.

(Forts.)